

Філологічний факультет
(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра української мови
(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему:

**«Неофіційні найменування мешканців с. Порт Комінтернівського району
Одеської області: функціонально-семантичний аспект»**

«Informal name of Kominternovsky inhabitants in Odessa region: functional and semantic aspect»

Виконала: студентка денної форми навчання
напряму підготовки 6.020303 Філологія

Литвин Олена Ігорівна

Керівник: к. філол. н., доц. Хрустик Н. М. _____

Рецензент: ст. викл. Павелко С. П. _____

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

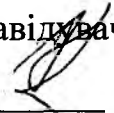
№ 9 від 27 листопада 2016 р.

Захищено на засіданні ЕК № 1

Протокол № 21 від 16.08.2016 р.

Оцінка добре 10 100
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

проф. Ковалевська Т. Ю.
(підпис)

Голова ЕК

проф. Ковалевська Т. Ю.
(підпис)

Одеса - 2016

87855

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Неофіційні антропонімні найменування: проблеми дослідження .8	
1.1. З історії виникнення прізвищ	8
1.2. Прізвиська як вид антропонімів: дефініція, ознаки, функції	12
1.3. Типи неофіційних антропонімних найменувань	15
1.4. Дослідження прізвищ у працях українських та зарубіжних мовознавців	19
Розділ 2. Лексико-семантична база творення неофіційних найменувань мешканців с. Порт Комінтернівського району Одеської області	22
2.1. Село Порт: історико-культурні, географічні та економічні передумови творення неофіційних антропонімів	22
2.2. Лексична база творення прізвищ	23
Розділ 3. Особливості творення неофіційних антропонімів мешканців с. Порт Комінтернівського району Одеської області	28
3.1. Мотиви творення прізвищ	28
3.2. Способи творення неофіційних антропонімів	32
3.2.1. Неморфемні способи творення	35
3.2.2. Морфемні способи творення	38
Висновки	40
Список літератури	43
Додаток А.	48

Вступ

Власні назви допомагають пізнати культуру і побут, природу і людей, наслідки творчої праці попередніх поколінь і сучасників, історію сьогодення і майбутнє рідного краю.

Більше пізнати – значить глибше зрозуміти і міцніше полюбити, значить виробити в собі ці бажання, примножити своєю працею матеріальні багатства і духовні цінності своєї Батьківщини, сприяти її зміцненню і процвітанню.

Власні назви є передусім пам'ятками мови, причому пам'ятками найдавнішими. У них відображено історію матеріальної і духовної культури народу, історію його життя. Назавжди зникли предмети матеріальної культури найдавніших людей, а власні назви, що передаються з покоління в покоління, живуть і несуть у собі різноманітну інформацію про їх творців і носіїв.

Сучасна українська ономастика характеризується значною кількістю вагомих досліджень, присвячених специфіці власних імен (антропонімів, топонімів, гідронімів, космонімів, теонімів тощо).

Антропоніміка — предмет наукових зацікавлень низки як українських, так і зарубіжних дослідників, зокрема ті чи інші питання, пов'язані зі створенням (виникненням), структурою, функціонуванням власних імен розглянуто в працях українських (Б. Близнюк, Г. Бучко, С. Вербич, В. Горпинич, М. Демчук, І. Железняк, Ю. Карпенко, Р. Керста, В. Лучик, В. Німчук, Р. Остащ, Є. Отін, Н. Павликівська, С. Панцьо, А. Поповський, Г. Панчук, І. Сухомлин, М. Торчинський, М. Худаш, П. Чучка та ін.), російських (В. Бондалетов, С. Зінін, В. Никонов, О. Суперанська та ін.), білоруських (М. Бірила та ін.), молдавських (А. Думбравяну, М. Коснічану та ін.), болгарських (С. Ілчев та ін.), польських (Я. Бистроня, М. Бйолік, В. Бланар, Е. Вольнич-Павловська, Т. Голембовська, М. Карась, М. Куцала, Р. Мрозек, Т. Скуліна, Г. Сурма, В. Ташицький, А. Цеслікова та ін.), чеських (І. Котуліч, І. Слаб'ярова, М. Сметана тощо) та інших науковців.

Якщо українським антропонімам – прізвищам та іменам – присвячено

низку монографічних праць (Р. Керсти, Ю. Редька, І. Фаріон, М. Худаша, П. Чучки та ін.) та дисертацій, у яких аналізується регіональна історична та сучасна офіційна антропонімія (Б. Близнюк, Г. Бучко, С. Панцьо, Г. Панчук, Р. Осташ, Н. Рувьова, Л. Кравченко та ін.), то неофіційні ідентифікатори-іменування людей досліджено ще недостатньо.

Вивчення українських прізвищ розпочалося з праць М. Сумцова , В. Охримовича, І. Франка, І. Сухомлина . Неофіційні найменування як засоби вторинної номінації становлять помітний пласт антропонімікону національної мови українського народу. Окремим питанням народно-побутової антропонімії присвячено розвідки Б. Близнюк, Г. Бучко М. Лесюка, Є. Черняхівської .

Словотвір сучасних неофіційних іменувань аналізували Г. Бучко, Д. Бучко , І. Ковалик , П. Чучка . Неофіційні іменування монографічно досліджували П. Чучка (неофіційні найменування жителів Закарпаття) , Н. Федотова (прізвиська Луганщини) , В. Чабаненко (прізвиська Нижньої Наддніпрянщини) .

Важливо відзначити викладачів Одеського національного університету І. І. Мечникова, які внесли вагомий вклад у дослідження прізвищ. Це Г. В. Сенік, яка досліджує діалектні особливості прізвищ []. Аналізує прізвиська Одещини, Наддністрянщини. Вивчає способи творення відантропонімічних прізвищ. М. Л. Микитин-Дружинець приділяє увагу вивченню мотиваційної бази індивідуальних прізвищ. Досліджує сучасні прізвиська Стрийщини . Н. М. Хрустик вивчає функції прізвищ .

Прізвиська мешканців села Порт Комінтернівського району як складова загальної системи української народнопобутової антропонімії досі не були предметом спеціального наукового аналізу, тому поза увагою дослідників залишилися лексичний потенціал, структурно-семантичні особливості, мотиваційна база неофіційних іменувань мешканців села Порт, не розглянуто мотиви надавання та способи творення прізвищ у цьому селі. Усе це і зумовило **вибір** теми та **актуальність** дослідження.

Наукова новизна нашої роботи полягає в тому, що в ній уперше

зафіксовано неофіційні найменування означеного вище регіону, здійснено лексико-семантичний та словотвірний аналіз їх.

Мета роботи — розкрити семантико-словотвірні особливості неофіційних найменувань мешканців досліджуваного населеного пункту.

Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження необхідно було вирішити такі основні **завдання**:

зафіксувати всі прізвиська, носіями яких є мешканці с. Порт Комінтернівського району Одеської області;

проаналізувати трактування терміна «прізвисько» в ономастичній літературі;

систематизувати й узагальнити матеріал, присвячений вивченню неофіційних антропонімів;

виявити лексико-семантичну базу творення індивідуальних найменувань мешканців с. Порт і з'ясувати мотиви їх появи;

визначити словотвірні особливості зафіксованих прізвиस्क;

укласти словник прізвиस्क мешканців досліджуваного населеного пункту.

Об'єктом дослідження є регіональні неофіційні найменування.

Предмет вивчення — лексико-семантичні та словотвірні особливості сучасних індивідуальних неофіційних іменувань мешканців села Порт Комінтернівського району Одеської області.

Фактичний матеріал дослідження — неофіційні антропоніми.

Джерельною базою вивчення послуговували записи народнопобутової антропонімії с. Порт Комінтернівського району Одеської області, створені на основі опитування мешканців указаної території. Зафіксовано і проаналізовано 81 прізвисько.

Вибір методів дослідження зумовлено метою та конкретними завданнями роботи. В основі методики написання кваліфікаційної роботи лежать загальнонаукові методи (аналіз і синтез). Провідним є описовий метод з прийомом систематизації мовного матеріалу. У роботі використано методики лінгвістичного спостереження, класифікації та систематизації, застосування

яких полягає в з'ясуванні особливостей функціонування прізвиськ, словотвірний аналіз, соціологічний прийом інтерв'ювання для створення фактичної бази дослідження. Використовуються кількісні підрахунки.

Зв'язок роботи з кафедральними науковими темами, програмами, планами. Кваліфікаційна робота пов'язана з науковою темою кафедри української мови «Дослідження уснорозмовних форм існування української мови» (науковий керівник – проф. Семененко Л. А.), що входить до плану наукових досліджень ОНУ ім. І. І. Мечникова.

Теоретичне значення нашого дослідження полягає в тому, що введений до ономастичного простору новий лексичний матеріал поглиблює наукові знання про виникнення та функціонування індивідуальних іменувань як класу пропріальної лексики, сприяє уточненню закономірностей функціонування української неофіційної системи іменування.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання основних результатів роботи в дослідженні неофіційних іменувань, а також для всебічного ґрунтовного вивчення українського загальнонаціонального народно побутового антропонімікону. Основні положення наукової розвідки можуть знайти застосування в процесі опрацювання відповідних тем із сучасної української мови, українознавства, історії рідного краю. Матеріали дослідження можна використати при підготовці спецкурсів з ономастики, в лексикографічній практиці.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатку.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету й завдання, предмет, об'єкт, методи дослідження, джерельну базу, розкрито наукову новизну та практичне значення дослідження,

У першому розділі «Неофіційні антропонімічні найменування: проблеми дослідження» вивчаємо історію виникнення прізвиськ, розглядаємо еволюцію дефініції прізвиська в історичній ретроспективі, вказуючи на різноманітні підходи до її формулювання.

Другий розділ «Лексико-семантична база творення неофіційних найменувань мешканців села Порт Комінтернівського району Одеської області» присвячений історії села, лексичній базі творення прізвищ.

У третьому розділі «Особливості творення неофіційних антропонімів мешканців села Порт Комінтернівського району Одеської області» класифікуємо та аналізуємо зібрані прізвиська.

Висновки відображають результати нашого дослідження.

У додатку в алфавітному порядку подаються всі прізвиська мешканців с. Порт Комінтернівського району Одеської області з інформацією про мотиви їх творення.

ВИСНОВКИ

Під час виконання даної роботи ми вивчили історію дослідження неофіційної антропонімії, дослідили історію виникнення українських прізвищ. Після того провели пошукову роботу в селі Порт Комінтернівського району Одеської області і виявили 81 прізвишко. Опираючись на свідчення інформаторів, застосовуючи наукові відомості, зробили лексико-семантичний аналіз твірних основ прізвищ мешканців села Порт і класифікували джерела виникнення досліджених антропонімів.

Прізвиська, значна частина яких побутує нині в ролі офіційних прізвищ, належать до найколіоритнішої групи особових найменувань. Вони є своєрідною енциклопедією народного побуту, звичаїв, духовної культури. У них яскраво відбився національний характер українця, його схильність до жарту, дотепу, веселого, влучного слова.

Проаналізувавши трактування терміна «прізвишко», дійшли до висновку, що прізвиська — неофіційні найменування людини, що використовуються у вузькому колі спілкування і вказують на певну особливість його носія. У створенні прізвищ беруться до уваги найбільш типові, виразні ознаки людей, для вираження яких із лексичного складу мови вибираються найвлучніші слова.

Специфіка прізвиська як категорії іменування особи проявляється в притаманних йому двох головних функціях: номінативній та характеристичній.

Прізвиська можуть містити різні критерії: фізичні риси носія, зовнішність, звички, недоліки, вказувати на професію носія, хоббі. Прізвиська можуть походити від імен, прізвищ, та імен по-батькові.

Об'єктом нашого дослідження стали індивідуальні прізвищкові найменування мешканців села Порт Комінтернівського району Одеської області. Власне індивідуальні прізвиська вказують на окремого індивіда без його стосунку до окремої сім'ї. Вони зберігають мотивацію

виникнення, є менш стійкими, не передаються у спадок, хоч у мовленні використовуються часто.

Продуктивними у творенні неофіційної системи іменування є як морфемні, так і неморфемні способи словотворення. Серед морфемного способу найпродуктивнішим є безафіксний спосіб, ним утворено 18 прізвищ. Суфіксальним утворено 13 прізвищ. До неморфемних способів словотворення належить лексико-семантичний спосіб, цим способом утворено 34 прізвища. У межах лексико-семантичного способу виокремлюють явище онімізації та трансонімізації. Явище онімізації наявне у 29 прізвищах, трансонімізація у 5 прикладах.

За характером лексичної бази ми поділили прізвища на відантропонімні та відапелятивні. Відантропонімні утворені від прізвищ, імен денотата, або можуть бути мотивовані прізвищами історичних осіб, іменами героїв мультфільмів.

Серед відапелятивних прізвищ побутують іменування тварин, комах, птахів, овочів, назви музичних інструментів та ін. Дуже часто прізвищем стає апелятив, який називає зовнішні ознаки і використовує ті ж диференційні ознаки, які входять в лексичне значення апелятива.

Ми визначили мотиви творення прізвищ. Мотиваційну класифікацію мешканців села Порт можна подати так:

прізвища з актуальними тепер мотивами — це прізвища, що інформують про фізичні риси індивіда, про зовнішній вигляд особи, психічні риси особи, її розумові здібності, характеризують особу за специфікою діяльності та ін.

прізвища з неактуальними тепер мотивами — це прізвища, що інформують про особливості мовлення індивіда у дитинстві, прізвища в основі яких лежать назви улюблених продуктів харчування.

Добір та опис матеріалу ускладнюється певними труднощами, інколи зовсім невідома мотивація найменувань. Тобто при тривалому використанні того самого імені того самого об'єкта відбувається поступова втрата мотивації

імені, а відповідно і втрата внутрішньої форми імені. У нашому випадку це 4 прізвиська, мотивацію яких не знають, чи вже не пам'ятають самі носії.

Значний шар становлять слова, запозичені з інших мов, у нашому випадку це - росіянізми. Маємо 10 прізвиськ-росіянізмів.

Прізвиська, особливо давні, містять багато цікавого: в них і давно застарілі слова, і буйна фантазія авторів, і спостережливість, і вміння виділити в людині такі риси, які одразу ж характеризують і того, кому дається прізвисько, і тих, хто його давав.

В ролі прізвиськ з метою індивідуалізації часто використовуються рідкісні лексеми. Прізвиська певного села водночас відображають і особливості місцевої говірки, тому їх тлумачення неможливе без її знання. Побутування прізвиськ має і позитивний, і негативний характер; пов'язано це з особливостями номінації та міжособистісними відносинами комунікантів, а також з їх особистісно-професійними характеристиками.

Серед мешканців села прізвиська більш уживані, ніж прізвища, можливо, тому що вони колоритні, характеристичні, одразу викликають в уяві мовця відповідний образ односельця. Паралельне побутування прізвищ і прізвиськ – типове явище для українського села.

Мотивацію більшості прізвиськ можуть пояснити в основному люди старшого покоління, і оперують вони цими назвами (особливо образливими, насмішкуватими) в колі хороших знайомих, однодумців.

Запропонований підхід до вивчення прізвиськ допомагає розкрити менталітет українського народу, який втілює в онімах такого типу свою енергію, моральні цінності, світоглядні позиції. Саме прізвиська демонструють ті недоліки, які протягом багатьох поколінь засуджувалися в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонюк О. В. Мотиви прізвиськової номінації с. Калиново Костянтинівського р-ну Донецької обл. // Питання сучасної ономастики. – Дніпропетровськ: Світ, 1997. – С. 22-25.
2. Архипов Г. А. Прозвища жителей деревни Средние Юры / Г. А. Архипов // Ономастика Поволжья. – Уфа, 1973. – Вып. 3. – С. 159-161.
3. Баскаков Н. А. Русские фамилии тюркского происхождения / Н. А. Баскаков. — М.: Наука, 1979. – 279с.
4. Близнюк Б. Б. Сучасні гуцульські прізвиська / Б. Б. Близнюк // Наукові записки. – Кіровоград, 2001. – С. 90-101.
5. Бучко Г. С. Народно-побутова антропонімія Бойківщини / Г. С. Бучко // Ювілейний збірник на пошану Ірини Михайлівни Желєзняк. – К., 2002. – С.
6. Ванюшечкин В. Т. Семантическая и словообразовательная структура диалектных прозвищ / В. Т. Ванюшечкин // Ономастика Поволжья. Вып.2. Горький, 1971. – С. 85-89.
7. Воронина О. В. К вопросу об отфамильных прозвищах / О. В. Воронина // Вопросы лексики и грамматики русского языка. Межвуз. сб. научн. ст. Вып.2. - Кемерово, 1974. —С. 111-115.
8. Веселовский С. Б. Древнерусские имена, прозвища и фамилии / С. Б. Веселовський // Наука. Москва, 1974. – 381с.
9. Гогуленко О. П. Антропонімія в ономастичному просторі / Проблеми і проєкції сучасного українського мовного і літературного процесу: Зб. наук. праць I Міжнародної студентської науково-практичної конференції / Відп. ред. М. Л. Дружинець. – Тирасполь, 2012. – С. 73-83.
10. Григоруk О. П. Десемантизація відапелятивних прізвиськ в сучасній українській мові / О. П. Григоруk // Щорічні записки з українського мовознавства. - Одеса: 1999.– С. 61-76.

11. Карпенко Ю. О. Онімизація і трансонімизація як словотвірний акт / Ю. О. Карпенко // Шоста республіканська ономастична конференція.: тези доповідей і повідомлень (1). – Одеса, 1990. — С. 35-37.
12. Карпенко Ю. О. Синхронічна сутність лексико-семантичного способу словотвору / Ю. О. Карпенко // Мовознавство. — 1992. —С. 24-32.
13. Коваль А. П. Життя і пригоди імен / А. П. Коваль . – Київ : Вища школа, 1988 . –С. 156.
14. Лесюк М. П. Прізвиська жителів гуцульських сіл // *Przezwiseka i przydomki w jezykach slowianskich.* – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skladowskiej, 1998. – С. 227–240.
15. Лісова Л. О. Прізвища Горохівщини, похідні від назв тварин / Л. О. Лісова // Лінгвістичні студії. – С. 245.
16. Микитин-Дружинець М. Л Мотиваційна база індивідуальних прізвиськ Стрийщини // Філологічні дослідження. - Одеський національний Університет ім. І.І. Мечникова. Одеса,2009. – С. 45-51.
17. Микитин-Дружинець М. Л Мотиваційна база сімейно-родових та Колективно-територіальних прізвиськ Стрийщини // Записки з ономастики. – Одеса,2010. – Вип.13. – С. 23-24.
18. Міхіна А.Ф. Сімейно-родові прізвиська (на матеріалі болгарських сіл Запорізької області) / А.Ф.Міхіна // В пространстве филологии. – Донецк,2002. – С. 34-46.
19. Москаленко А. А. Нарис історії української діалектології. Вип. I-II.- Одеса, 1961-1962. – С. 124.
20. Наливайко М. Я. Неофіційна антропонімія Львівщини. / М. Я Наливайко // - К., 2011. – С. 25-34.
21. Наливайко М. Я. Українські дитячі прізвиська. / М. Я Наливайко // - К., 2011. – С. 40-48.
22. Нікуліна З. П. Состав и функционирование прозвищ, используемых для наименования одного лица Текст. / З. П. Никулина // Русское слово в языке и

речи: сборник статей. Кемерово, 1976. – С. 59-62.

23. Нікуліна З. П. Лексико-семантические и структурные особенности отфамильных детских прозвищ / З. П. Никулина // Материалы межвуз. науч. конф., посвященной 50-летию образования СССР: Лингвистика. – Томск, 1972. – Вып. 5. – С. 63–68.

24. Нікуліна З. П. Из наблюдений над группой прозвищ по внешнему признаку // Имя нарицательное и собственное. - М.: Наука, 1978. – С. 173-179.

25. Олександрова О. І. Неофіційні особисті імена в частиній переписці і щоденникових записях кінця ХІХ – початку ХХ в. / О. І. Олександрова // Ономастика Поволж'я 3. – Уфа, 1973. – С. 126–132.

26. Осташ Р. М. Из життя сучасних українських прізвищ / Р. М. Осташ // Наукові записки. – Кіровоград., 2001. Вип.37. —С. 408-412.

27. Полякова О. М. З історії російських імен і прізвищ . / О. М. Полякова. – М.,1975. С.34-45.

28. Поротников П. Т. Групповые и индивидуальные прозвища в говорах Талицкого района Свердловской области / Поротников // Антропонимика.- М., 1970. – С. 45-56.

29. Редько Ю. К. Основні словотвірні типи сучасних українських прізвищ у порівнянні з іншими слов'янськими / Ю. К. Редько // Філологічний збірник. - К.: Рад.школа, 1958. – С. 124-132.

30. Селищев А. М. Праці з російської мови. Т.1. Мова і суспільство / Укл. Б. А. Успенський, О. В. Нікітін. – М.: Мови слов'янської культури, 2003.— С. 387-495.

31. Сенік Г. В. Прізвиська Наддністрянщини. / Г.В Сенік // Філологічні Дослідження – Одеса, 2005. –С. 25-31.

32. Сенік Г. В. Прізвиська Одещини. / Г. В Сенік // Записки з ономастики. - Одеса., 2009-Вип.12.

33. Сенік Г. В. Способи творення відантропонімічних прізвищ / Г. В Сенік // Записки з українського мовознавства . – Одеса.,2003. Вип. 12.

34. Сухомлин І. Д. Питання антропоніміки в українській мові: навч. посібн. / І. Д. Сухомлин.-Дн.: Вид-во Дніпропетр. Ун-ту, 1975. – С. 110.
35. Сухомлин І. Д. Українські прізвиська людей як власні родові назви // Говори і ономастика Наддніпряни. – Дніпропетровськ, 1970.
36. Суперанська А. В. Ономастические универсалии / А. В. Суперанська // Восточнославянская ономастика. – М.: Наука, 1972. – С. 346–356.
37. Тихоша В. І. Семантика сільських прізвищ Херсонщини / В. І. Тихоша // Лінгвістика. —Херсон, 2009. — С. 200-205.
38. Українська мова: енциклопедія [редкол. : Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін.]. 2-е вид., випр. І доп. – К.: Вид-во «Укр.енцикл.» ім. М. П. Бажана. – 2004. – С. 824.
39. Ушаков Н. Н. Прозвища и личные неофициальные имена: К вопросу о границах прозвища / Н. Н. Ушаков // Имя нарицательное и собственное. – М.: Наука, 1978. – С. 146–173.
40. Франко І. Я. Причинки до української ономастики // І. Я. Франко. Збір. тв.: В 50 т. – К., 1982. – Т. 36. – С. 391–427.
41. Худаш М. Л. З історії української антропонімії / М.Л. Худаш.- К.: Наук.Думка, 1997. – С. 236.
42. Худаш М. Л. Складні українські особові назви середини XVII ст.: На матеріалі реєстру запоріж. Війська Б. Хмельницького, склад, після Зборівського договору 1649 р. // Питання історії української мови. –К., 1970 – С. 158-175.
43. Хрустик Н. М. До питання про функції прізвиськ / Н. М. Хрустик. Щорічні записки з українського мовознавства. - Одеса, 1995. – С. 25-27.
44. Хрустик Н. М. Прізвиська як вид усної народної творчості / Н. М. Хрустик // Мова та стиль українського фольклору. – К., 1996. – С. 80-96.
45. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття: Рукопис дисертації на здобуття вченого ступеня доктора філологічних наук.- Ужгород, 1969. – С. 8-94.
46. Шульська Н. М. Сімейно родова антропонімія Західного Полісся/ Н. М. Шульська // Українська мова. – Луцьк, 2010. – С. 50-59.
47. Шумська І. А. Пра адін тып антропонімау / І. А. Шумська // Белоруская

анамастыка. – Мінськ: Навука і техника, 1992. – С. 26–31.

Довідкова література

48. Даль В. І. Тлумачний словник живої великоруської мови.-М., 1956. — Т. 1-3.
49. Митрополит Іларіон. Етимологічно-семантичний словник української мови. — Вінніпег, 1995. — Т. 4. П–Я. — С. 557.
50. Словник Академії Російської. – СПб., 1794. — Т. 1-5.
51. Словник синонімів / За ред. А. П. Євгенєва. — М., 1975.
52. Словник української мови: в 11 тт. — К. : Наукова думка, 1970–1980. — Т. 1-11.
53. Тлумачний словник російської мови / За ред. Д. М. Ушакова. — М., 1959. —Т. 1-3.
54. Трійняк І. Словник українських імен. — К.: Довіра, 2005. —С. 509.